

شعرآینده از نشانه های شعری گذشته بی نیاز است

■ ترانه جوانبخت

اشاره:

تاریخ شعر در ایران همراه با تاریخ خود ایران، نشیب و فرازهای بسیاری را طی کرده است. در هر دوره شعرا به تعریف شعر خود در چارچوب وزن، ردیف و قافیه، مضمون شعری خاص و یا اجتناب از وزن پرداخته‌اند. شعر آنان دارای ساختاری منسجم همراه با تک‌صدایی بود و نگاه متفاوت اصلاً در آن وجود نداشت. به این دلیل، این نوع شعر از پیچیدگی چندانی برخوردار نبود و درک آن برای مخاطبان آسان بود. در دو دهه اخیر در ایران شعری متفاوت به منصف ظهور رسید. شعری که در آن شعرا از نگاه متفاوت، چندصدایی و ساختارشکنی بهره گرفتند. از آنجایی که این نوع شعر از پیچیدگی خاصی برخوردار است، لذا درک آن برای مخاطبان چندان آسان نیست و تا کنون مخاطبان اندکی را به خود جذب کرده است.

باید در نظر داشت که استفاده از زبانی نرم و شیوا در جذب مخاطبان شعر مؤثر است. شاعر می‌تواند با ظرافت در شعر به ساختارشکنی پردازد و نگاه متفاوت و چندزبانی را در شعر خود به کار گیرد. شعر آینده از محدود شدن به نشانه‌های شعری گذشته بی‌نیاز است. البته این به آن معنا نیست که شعر آینده فاقد این نشانه‌هاست؛ بلکه شاعر از شعر گذشته برای تغییرات زبانی بهره می‌گیرد؛ اما شعر خود را به آنها محدود نمی‌کند. در واقع می‌توان گفت که شعر آینده محدودیتی به نشانه شعری خاص ندارد. هر چند که ظرافت شاعرانه باید در آن حفظ شود؛ تا در چارچوب شعر باقی بماند.

در ساختارشکنی که مختص این نوع شعر است، شاعر می‌تواند از دو نوع ساختارشکنی بهره گیرد؛ اولین نوع ساختارشکنی، به کار بردن تغییر در مضمون شعر است. شاعر می‌تواند از چند موضوع به طور همزمان در شعر صحبت کند و شعر را به صورت قطعه‌قطعه پیش برد. نوع دوم ساختارشکنی، ساختارشکنی معنایی است که در واژه‌های خاص نمود دارد. چند صدایی بودن از دیگر ویژگی‌های این نوع شعر است. چندصدایی به معنای چندزبانی نیست. یعنی استفاده از چند نوع زبان، دلیل بر چندصدایی نمی‌باشد. برای آنکه چندصدایی در شعر به وجود آید، باید چند گوینده به‌طور همزمان در شعر حضور یابند و با استفاده از زبانهای مختلف در شعر، چندصدایی را سبب شوند. مخاطب باید تغییر حس شاعرانه را در این چندصدایی دریابد؛ و گرنه می‌شود نتیجه گرفت که اصلاً چند صدایی در کار نبوده است.

نگاه متفاوت، از دیگر ویژگی‌های این نوع شعر است. نگاهی که شاعر در این نوع شعر دارد، با نگاهی که شاعران در گذشته با شعر داشته‌اند، متفاوت است. اشاره به تضادهای وجودی، چه از نظر نوع دیدگاه و چه از نظر زبان شعری، می‌تواند در این راستا کمک کند. استفاده از زبان طنز از دیگر راه‌های مفید است که می‌تواند هم برای چندزبانه شدن شعر و هم برای بیان این نگاه متفاوت به کار رود. می‌توان گفت که شاعر با استفاده از نگاه متفاوت، ساختارشکنی و چندصدایی شعر خود را از محدود شدن به نشانه‌های شعری گذشته در می‌آورد و به آن ساختار و زبانی جدید می‌دهد. از آنجایی که شعرای معاصر با به کار بردن ساختارشکنی و چندصدایی از ظرافت‌های شعری کاسته‌اند، لذا هنوز این نوع شعر مخاطبان خود را نیافته است. باید اذعان داشت که آنچه در سرودن شعر مهم است، ظرافت شعری است که نباید قربانی شود.

تنها در این صورت است که مخاطب شعر، همان طور که در شعر گذشته دیدیم، به این نوع شعر رغبت نشان داده و از آن استقبال خواهد کرد. لازم است بدانیم که شعری که از محدود شدن به نشانه‌های شعری گذشته بی‌نیاز است، نباید خود محدود به مخاطبان اندک شود و این تنها با توجه بیشتر به مخاطبان شعر امکان‌پذیر است.

پرتال جامع علوم انسانی